

בכל יום ויום זמן החתימה
למכ"ע זה ומגליון הראשון
מתחלת.

האדרעסא :

למשלוח הכסף בארצנו
ובארצות ה"ם על שם
האדמיניסטרציעאן

* Kol Machsike Hadas.

באזשניצא-נאסע

נו. 10

in Lemberg.

החוס אשר לא יקבל העד
במועדו יפנה אלינו במכתב
פתוח בתי חששה, ועל פניו
יה' נכתב :

Reclamation.

KOL

Machsike Hadas

קול

מחזיקי הדת

מחירו בארצנו

לשנה 5 fl.
לחצי 2 — 50
לרבע 1 — 30

פרומעניען

לשנה פראנק 15
לחצי 7.50
לרבע 4

שכר מודעות 10 צ"ל לשורה
מכתבים לא ישובו ליד
בעליהם.

סוכנו הכללי בר"ם

ח"ר מרדכי חירש נאלדבערג
פאווא-נאסע ב"א הרב חנני
כ"ר ר' חיים ליבש שפיץ 27/9
ווארשא

M. H. Goldberg

Pawa-gasse bei Chaim
Leibusch Spitz 27,9
Warschau

Lemberg, den 14 Juni 1888.

Nr. 17

לרוב, יום ה' י"ב תמוז תרמ"ח.

לחדש מהלכות כאלה, הרי זה משובה, ובשער בת רבים מהולל
יקרא לו ! ?

אבל, הנה רא כן מכתבנו העתי אשר גאוני עמנו הרימו
אותו תרומה קודש לך ; בשפת ברורה ידבר דברו אמת, כי גם
תעודתו בהירה ותכונתו טהורה כרצון ד' וכרצון כל יראיו. כאשר
כל אדם חזו בו מעת היותו. אולם בעונותינו ראינו בני עלי' והמה
מעטים, שוהרי חוס ומישרים והנם מזער לא כביר ; הן הוא לא
יתר אסורים ולא יאשר זרים אדורים ; לא יאמר לחופש חכמה
ולתאווה דעת ומוסר. לא ידים קרן לבנים שובבים ולא יגה לצון
ושירי ענבים. השקרים רבים הם — יאמר משל הקדמוני —
ונאמת היא יחידה" ההגלים והמעקשים עצמו מספר, והנבוכה
אחת היא לקהלנו ברה היא לעדתנו ; על ציר אחד אמיץ ורב
כה יסוב מכתבנו העתי, ויסוד אחד יכונן מגמת כל מאמריו, הוא
תוקף הדת והאמונה הישראלית כאשר היא באמנה אתנו מימי
קדם ; ואם כן איפא מה מאד נחוץ לנו לחדש בכל יום תמיד
מעשי אצבעותינו אנחנו כל תומכיו ומחזיקיו בעט סופר ; אם
שורש אחד רבולנו כאשר אין לנו אלא אל אחד ותורה אחת, אם
את הגזע כל נוכח החריף והמיר בעת אחר עת, אבל הלא נשור
עלינו למצער לחדש בכל פעם את הענינים והענינים, וזה
רשית על מאמרנו הוד והדר נגדה נא לכל קורא.

אכן מה נעשה כי קם בימינו דור חדש כמו מלפנים בארץ
הם מלך חדש, כדברי האומר : לא חדש ה' אלא שנתחדשו
גזירותיו, כן העם הזה עם סורה, וכן הדור הזה דור עקש ופתלתל,
ברשע — בסלם הם מלגלים עלינו בכל פעם את הישנות, וכמו
ב ה מ ה א) השבה על קיאה, הנם שונים באולחם, כי אמנם
אולת היא למו וכלמה כי ימינו עלינו עון אשר ב נ פ ש
הוא, ופשיעים אשר הם לבדם, התעצמו כמו ; גם בוש רא יבושו
גם הכלם לא ידעו לטפול עלינו מו מ י ה (אשר אפס קצתם
אפרוש להלן, ובהתאמרם להזכיר הטאנו, תגלה רעתם גם תראה
בושת רשעתם, ובחיקם תשוב חרפתם !

קורא אני עליהם ראשונה את דבר ד' ביד מלאכו (עובדי'
פסוק י') מחמם אחיך יעקב תכסך בוש, המפ' יבארם סמיכות
מלת "מחמם" מטעם סמיכות הפעול, ר"ל החמם אשר נחמם
אחיך ממך ; אבל רחוק הוא להיות רק עונש בושת תחת עון
פריקי חמם, הלא מצער הוא ואיננו מדה במדה. לזאת חזה דבי
לבאר מטעם סמיכות הקניין כמו ברוב המקומות (וידוע כי
ע"פ הרוב, הכנויים והסמיכות משפט אחד להמה —) ויהי זה
כמעט (תהלים נח ג) חמם ידיכם, וכן (יחזק' יב יט) מחמם
כל היושבים בה. וכמה שלפנינו תקעתי יחד במקום נאמן, כאשר
הנמים יגיו (הגאון אזולאי בשם הר"י פורמו ז"ל) על אודות
טענת האדומי היותר נמרצה בעיניו לפני שופט הארץ לאמר כי
בית יעקב גוזלים וחומסים המה, הן יצחק ברוך את עשו ברכת
עוה"ז ואת יעקב ברכת עוה"ב, ואיך יעו יעקב לשבוע טוב עולם
אשר לא לו הוא ? אכן התשובה ע"ז חלא היא ערוכה בכר
ושמורה מאז בתורת קדשנו, כי בצאת ד' משעיר בצעדו בישומן,
ארץ רעשה ותרנו מפתחה פן תשוב לקדמותה לתוהו וכוהו אם

תוכן הענינים : חרפת חורפינו — היהודים באויה התיכונה. —
אפנהאניסמאן. — מכתב מהרה"ג האבד"ק
העריטש. — קאמעניץ פאדאלסקי. — דברי הימים. — חדשות. —
תשובה כללית. — מודעות. —

בשם ד' בראדי לסדר שמעו נא המורים, יבושו
יכלמו כל נעוי לב רפ"ק.

חרפת חורפינו

ראה אויבי בי רבו ושנאה המם
שנאוני (תהלים כה יט)
תנא כל הפוסק פסול כו', ואמר
שמואל במומו פוסל (קידושין ע א)

אחד מנעמי מכתב-עתי הנותנים בו טוב טעם ושמים פאר
תהרה על ראשו, הוא, כי ישמיע בכל פעם חדשות ונצורות,
ובמאמר ומאמר יביע את אשר לא חזו ערן עיני הקוראים. כי
הנה זה טבע תשוקת בן אדם באשר הוא אדם דבר יאהב ראשונות
וקדמוניות לא ימצאו חן בעיניו. לוא יהי גם איש המוני, ולוא
גם לא ידע קרוא ספר, חנה נפשו אותה להקשיב לדעת לרגעים
את אשר חדש הוא אחר ; אף כי דבר ערוך על גליון למראה
עינים, אשר כה גדול לו ורב הירו להיות חרות גם על דוח הרב
לזכרון, יען עיני אדם בו תשבענה וימלא בזה כל בתי נפשו
וחדרי כח וזכרונו. ובכן כאשר יבוא ענין אחד במכ"ע פעמים
ושלש, אף אם שונות תחיינה מריצותיו, וגאומיו ירכשו מתלצות
הריפות, בכל זאת תקיץ בו נפש הקורא המשכיל אל תכלית דבר
ואל תכנו, הנה כי כן תבחן כל עין ככל כתבי העתים למיניהם
בלשונותם ; אף כי בכתבי עתים העברים אשר מרביתם מחזיקים
לשונם וינאמו נאום עוטה מליצה מעולפת חן וערמה גם יחד,
שית זונה למשוך לב צעירי העם ואף גם יתר ההמון הנותנים
יתרון לערב על המועיל וקנופת צוף נגד הטוב ; וקד מהרה
בהפקירא ניהא להו ; כמעט ידרכו על מפתן בית הבעלים והעשירות
(למה נקרא שמם עשירות כי מגמת הבלים לא לעזר ולא
להועיל כי אם להתעשר, ויתנו בכים עינם ! כי על כן ימהרו
ויחרטו למלא יד כח הבא לדפוק על דלתותם, וגם כי יבוא נער
גבוה להגיש לפניו מנחת פגולים, להמטיר על גדולי ישראל
גשמי בזה חיש מהר יפתחו לפניו שער המכה ועזר על מזבח
לרצון !) גם כמעט ישאו עין להביט אל תוכו, חיש יהפך לבם
לשנא עמם ואמונתו, ויבחרו ללכת שובב בדרך התאוה והחופש,
אשר על כן יתחבמו המול"ם ההם בכל מאסצי כחם לחדר ולפזות
את הגליונים בחדשות שונות ובמפעמי דוקחי לב, וביחוד בלעג
השאננים וכוז-גאונים השמים תופשי הדת משחק למו ואנשי
אמונה לתרסה וגדופים ; הוא הדבר אשר הדור הנוכחי סרה וישרוף
בנים נחשים אשר נכספה וגם כלתה נפשם אליו, יסגרו לו אף
ישתחוו, ילחכו עפר רגליו, וחמדת לבם נפלאה אל מאמרים
בארה לאכול את חוריהם ורשתות את שיניהם, וכל מכ"ע המרבה

הרבנים להפארת בני עמם וכבוד יהיו בתוכם! אכן תשובתם בצדק היא האמורה לפני זה, הן מי גרע בודן לב כל קרן ישראל ומי הכה הבית הגדול רסיסים, אם לא הראבבינער מעת התנשא לפסוע עד ראשי עם קודש ברגי נאותם, הלא אך המה פרצו גדר עברו חק נחקו מוסדות ושימו רבים מבית יעקב כפרא חפשי ורסן מעל פניהם שכתו. מתחלה עובדי עבודה תמה היו אבותינו, הלכו נכוחה ולבנם הי' שלם עם תורה אחת ודברים אחדים אשר קבלו מפי מורים נאמני רוח, רבנים מהורי לב, הכל נתנו כבוד לתורת חכמינו מיסדי דת קדשנו, וחרדו לשמור ולעשות ככל אשר הורו מבדתי נטות ימין ושמאל. ובכן היו רבבות אלפי ישראל בכל ארצות גלותם, כאיש אחד חברים, וכאחים יונקי שדי אם אחת. מה טוב ומה נעים מה יפה ומה נאווה הי' כבוד עם ד' בהיותו מצוין באחדותו ובשמירת אמונתו נגדה נא לכל העמים אשר נפזרו ביניהם בארבע רוחות השמים, בכל המקום אשר בא שמה הישראלי, באותות ובאותות הכיר את היהודי אחיהו איש; מי ערך לעם אשר כזה ומי דמה אדיו בכל משפחות האדמה, בדבר הגדול והנשגב הנוכחי אשר כולו אומר כבוד ותפארת!

ולמן אז רבו המטיפים קוראי דרור והשכנת בשר, קרעו את ישראל לגזרים, כי הם עצמם איש איש הולך רוח ועינו אר תאות נפשו, וככה יורה וינהל עדתו ככל העולת על רוח מבינתו; וכאשר זה כמה ראיתי ספר קובץ תורת חכמי הקראים, כי מספר מוריהם היו תורותם — כמספר המורים אשר סמו גם בקהילה אחת בעת אחרת; כי כל אחד בונה במה לעצמו, והולך ומבאר משפטי התורה הכתובה כאות נפשו, עד אשר יהיו לזרא אל כל אשר לב לו, ונפשו תבחר במו! אמנם גרועים מהם הנם הראבבינער המתחדשים לבקרים, כי תחת אשר הקודמים נותנים ענין פאר וכבוד לתורת משה אשר למצער בה יהיו לאחדים, ושוה היא בעיניהם לעמול בה ולהעתיקה איש איש, כאשר רוח מבינתו יענהו; הנה אלה האחרונים רוח אחרת היתה אתם, רוח זנונים התעה לבם, רוח תאוה וגאוה זדון ועזות אשר תולידם שולל ותשחית לבבם להשליך אחרי גוס גם תורת ד' צבאות אשר כתוב הדר הוא ביד נאמן ביתו זה אלפי שנים, ושימו גם אותה למרמס בכל שאט בנפש (כאשר בודתי זה כמה והראיתי כזאת וכזאת גם מאת המובחר שבהם, כי גם טובם כחוק וישרם כקוף ודרדר!) — הוי מורים סורים ומורים ורבנים עקשים וסרבנים!

(המשך יבוא)

היהודים באויה התיכונה

מספר המסעות אשר יצא בימים האלה מאת הנוסע לאנדסערל בלאנדאן אשר סבב בזיכריוען והלך בארצות אויען משנת 1882 והראה למען הפיץ את ספרי התנ"ך שחדפסו המיססיאנערס העתיק מכ"ע איזראעליס המאניצי כדברים האלה; לאנדסערל הנוסע הזה נתכבד במכתב תעודה מאת ראש אזורתי לאנדאן היושב בראש הועד הנוסד לתועלת תמיכת היהודים הנודדים מרוסא מולדתם לאמור, כי מטרת נסיעתו לחפץ אהבת אדם היא הרב הר"ר הירש אדלער מלאנדאן בה"ג ר"ג אדלער העתיק את המכתב הזה לשפת עבר ובו הקיר על הנוסע את דרכו (האיור) שואר בתמהון מה זה המריץ את הרב אדלער לחזק ידי המיססיאנערס? כי התודע אל ראשי הקהלות ויטו אריו חסדם, הוא ל' יספר מאת היהודים בטאשקאנט כי נמצאים שם יהודים ירדי רוסא אשר באו שמה במלאכות ממשלת רוססא בתור אנשי הצבא לערי טורקסטאן להם קהלה איירופית מיוחדת ובית הכנסת נאה וטוב רואי, אך ליהודים הילודים שמה אין להם בהכ"נ מיוחד רק שני בתים שפלי המצב השכורים להם בנסק, בתוכם זקנים נשואי פנים והדרת שיבה תאיר מפניהם זקנם מגודר וכשרג ללובן ומצנפות ארצות הקדם צנופה ספרי תורתם מקוששים בכלי קדש כסף וזהב המשובצים באבנים יקרות ונוהגים כבוד גדול בהם כי אין להם מכל ספרי הדת מאומה ועל כן הצליח בידי ל' למכור שם הרבה מסחורתו הפסולה ספרי התנ"ך (ותורה החדשה להבדיל) במחיר הוול מאד, היהודי היותר עשיר בטאשקאנט ידור אך בבית אחד הגדול לפי מספר הנפשות ובנוי עגול במעגל, ואוהבים לנוע במסעות וחוקות נזהרים מאד באיסור לא תשחית פאת זקנך ומגודלים בזקן ופאות

אין מקבל לתורה אשר בגדלה נוסדה, כי הנה עשו הי' ראשון להפוך לה עורף ורא פנים; אכן כאשר התנדב ישרון לאדקי מרום, אך הוא הכה לרגליו ישא מדברותיו, או נחה שקטה כל הארץ; ובצדק א"כ יאמר יעקב ידבר ישראל: אנכי תכנתי עמודי סדה!

הנה זאת העצה חיוצצה וזאת התשובה הנמרצה אשר שומה בפי חכמי אל. מעתה אם יבוא האדומי ויערער על יעקב כי ישבע משוב הארץ, באמרו כי חמס הוא בידו, הנה בזה עצמו יגלה עונו, תכסהו בשתו וחרפתו ישיב לו אחיהו החס לאמר: מה דך בי תצעק חמס עלי? העור לך חלק ונהלה בכל העולם אשר אתה נזדונך (ורוע ב) לבבך כבר הכית אותה חרם ושובת וזההה לשממה; עתה הנה נהפוך הוא, ראה גם ראה לבבי לב טוב ורוחי רוח גריבה, כי מפתי תאכל ומכומי תשתה, צמרי תלבש ומעדני תשבוע, ואך בעולם אשר חוקתי עמודי אתה חי!

כבר הדברים האלה וככל החזיון הזה נאמר כהיום אל האורב היושב בקרבנו אל עשו הישראלי; הן לו חכמו ישכירו זאת אלה בני עלון וזעון, כי אז שמרו לפיהם מחסום ולא התגוללו עלינו שמענו נא כל שוחרי צדק מבקשי יושר, שפצו נא בינינו ובין מעלילינו תורדנו, המעט מהם תאותם ושובבתם אשר ימלאו פני תבל צחנה, כי גם מתחת שואה יתגלגלו עלינו בטענות ישנות — נושנות שכבר עלו עשבים בלחיהן, ישימו להן פנים חדשות באור היום נודדו, וכאלו לא הרבינו זה כמה להשיב על אודתם ולזרות פרש סבלותם על פניהם? לזאת ראיתי אל נכון לערוך גם זאת הפעם את ראשי מבחרי טענותם, לקבצם כעמיר גורנה, ולברר לעיני השמש הזאת כי כולם אך נואלו ולבם טפש כחלב ישוב חמסם בראשם ועל קדקדם ירד זדונם, יעמו כמעיל בשחם זכמדם ירבעו קלונם!

(א) ראשית חטאת לבית המרי אשר יום יופ יהמיון ודרגעים ירגו ריק: כי שלומי אמוני ישראל חומסים אחדות האומה, יען מעת קמנו אנחנו מחזיקי תורת ד' נהיתה פרצה בבית יעקב, ולמן אז יחלק העם רחצי? אם לא השחוק היו מערערים אלה גם לו גשים יר פה ובר נשיב דבר? אם לא תחו כל עין כי ארה חסרי לב ועקשי דרך מעבירים קול בשפת שקר ורשון כזב הנגלה לעיני כל, באופן אשר תשוב חרפתם שבעתים אל חיקם! הן שש אחים כי נתן להם אביהם נחלה בית תהלה לשבת בו, האחד ישר וחכם לב, עיניו פקוחות על חדרי מעונה, צופיות קירותיו קורותיו ויסודותיו עם כל פנותיו לחזק כל בדק לעת מצוא, למען יעמוד ימים רבים וישכון כבוד בתוכו בתום ויושר; והאח השני סכל ועקש לב, זולר וסובא, שואף תענוגי בשרים למכביר ורועה זונות עיניו בקצה ארץ ואל בית מעונו כל ישים לב. ברבות הימים רבו בקיעי כתליו כי אין משגת, הספון רועע התרועע ומוסדות חדריו ירגזון, עמידתם יתפלצון וסביבותם אך קיר נמוי וגדר הדחוי, כל הבנין מט וישות, ובפע רחב הכדיל בין חלק אחיהו חטוב אשר עורדנו עומד על תלו, ובין חלקו אשר עד מהרה באה מפלתו. הלא בשנה יקח בן תאות המדרות הלזה אם יבוא לפני השופט ויצעק חמס על אחיו הנלכב, לאמר: כי הפריד בין הדבקים? ואם לא יתנו עליו כסולם מלוא אנשים ישרים ויאמרו: לו החרש תחריש סכל ותחי דך לחכמה; או מה תדרוש פתיוחך כי גם אחיך הערם יערים עיניו מבית מגורו ותחי אחריתו כמוך? הטוב וישר הוא כי הכל יושם למעי מפרה וגם לך גם לו לא יהי? משל הוא ויהי למשד נאמן לסכור פי טופלי שקר ברשע ולב אין, וכל משכיר על דבר אמת יאמר עדיהם כדברי המשורר.

„איפה נחלים למו ונקימי סרע

שערת זקנת בשתם במ יסתירו?”

ואיך יגידו עלינו בדברי בלע

והם בזה אך כבודם בקלון ימירו

יגרו רוע לבנם ורבה משטמה

ויחזו כל הקהר שהם אך בהמה!

(ב) אמנם לא זו בלבד יתגוללו ויתנפלו הולכי תועה על ישרי דרך, עוד לא יספיקו בטענה אחת אשר מוסדי שוא וסבכות ועמודי רשעה ופתיות; אך עוד הכר יפצו פיהם לצעוק עלינו חמס: כי אנחנו שומרי אמונה חומסים כבוד עמנו כאשר נבחר לנו רבנים השמים כל מעיניהם בתורה הישראלית, ומה זה לפני דב או מה תהלה הוא לעדתו? יסוד הרבנות הוא להרים דגל ישרון ברבנים מלומדי לשונות ומדעים הנושאים חן כפי רוח העת אשר הם משכיל חדש יתפאר, ללמד שפתם למדר גבוהה גבוהה ולשונם תמהר לדבר צחות; הנה זאת תורת

(3) כל יסוד ברכתו הי' אשר קבל מאביו, וטל מרנן תחי" כי כה דק לאססה; והיא היססה סנחו לתאן לקבל הסורה. וא"כ טענף ברכתו סלמה תשיב לו תשובתו וסורה על פניו פרש כלתמו. וערוס יבין לאסורו כי כן הוא גם כמה שלפנינו.

הראש כמנהג היהודים באיראפא אך יעברו על איסור „לא יקרחו קרחה בראשם“.

היהודים בקאקאן גם להם אין בהכ"נ קבוע רק בית דחוק יצר שעומדים בו צפופים, ועל כנפי כסותם יעשו גדולים, בתפלותיהם יתפללו גם על שלום הקיסר הרוסי והממשלה וידרשו את שלום העיר אשר הגרו שמה, ויש להם ספרי תורה שמביאים מבאקהארא שם הפיצו הרבה מספריהם ויתנו להם היהודים מתנות כלי כסף וזהב וזאת היתה להם בעזרת מליצת הרב אדלער, ויהודי אחד נתן לו טבעת כסף אשר חקוק עליו: „אקא דר' מאיר ענני! — יהודי זקן אחד אמר לו כי קבלה היא בידם שהם יוצאי ירך שבט יהודה ובנימין אשר שניהם הגלו ונפזרו לאירופא ואזיען, ועל יתר עשרת השבטים מסורה בידם שמושבם הלאה מארץ ח'נא. מספר היהודים תושבי קאקאן בערך שלש מאות משפחות אך עוד נספחו לו בערך הזה מיהודים המתגוררים שם לרגל מסחרם והם פאבריקאנטען, כל אלה נקבצו באו שמה אחרי אשר נספתה הארץ לשבט ממשלת רוססיא, ועוד היום לא יתן להם מושל העיר רשות לכנות להם בהכ"נ, אך בכלל הוטב מצבם עתה מאז, כי טרם באה ממשלת רוססיא היו לשמצה בשכניהם סוברי עמל ואון מיד מושכרים כיהודי באקהארא בזמן ההוא, היהודי לא יכל אז לרכוב עד סוס במקום רואים, לא יצנוף מצנפת עד ראשו (טורבאן) ותחת חגורה חגר חבל עב, כובד המסים והארנוניות הכבדו עליהם כפלים מאשר על אזרחי העמים, והרשות ה' ביד המושל (קהאן) להכריח ולאגס איש יהודי להמר דתו לאמונה המחמדנות, אך עתה הונח להם מעמל נפשם זה.

דעיר סאמארא קאנד בא בימי חג הסוכות וירא כי המה אדוקים בדת משה וישראל הרבה יותר מיתר היהודים האיראפיים, ויעשו סכות בחצרותיהם, את דפני סכותיהם יעשו מיריעות צמר ומשי, וגם יסוככו בסכך מבגדים וגלומי צמר כי ענפי עץ אין להם לסככם כהלכתא, אך לזכר משפם המצוה יקשטו את סכותיהם כמעט ענפי עץ ועוטרים בפירות ופרחי זאפראן, גם את רצפת הסכה יעטרו בקערות מלאות מכל זמרת הארץ צמוקים וגרורגרות תפוחים וכל המרכה לנאות הסכה חרי זה משונה, בבואם אל תוך הסכה יכרעו על ברכיהם ביראת כבודה ונוהרים לבכתי יגעו את גויי הסכה ברגל מתחת ובידיהם ממעכה, ובכל עת מצטערים המה על צרת אחיהם שבבאקהארא, הנוסע לו ראה בהצר אחד עומדת אשה אחת נצבת בלי צעיף על פניו ותמהר האשה לבוא הביתה לבלתי תראה פניה מגולים בפני איש זה, גם הם לא זכו לבנין ביהכ"נ, עד אשר באו הרוסים שמה להתאחו בארץ; את שירי זמרותיהם בבהכ"נ בתפלת המועד שמע הנוסע ולא הוטבו בעיניו כי בלי סדרים ישוורו, ירימו קול גדול בראשונה ומחרה ירפו קולם כי נחר גרונם, והקולות יתבוללו קול איש באחיו, ובראות הקהל כי היתה זמרתם עליו למשא ויפן רצאת החוצה יבקשוהו ויפצירו בו להשאר עוד ויעמוד עד כלות התפלה, הרב הגיד לו כי מספר נפש היהודים כעת אלפים וחמש מאות נפש בתוך ארבע מאות בתי מעון, ומסורה קדומה בידיהם כי הגלו היהודים שמה מידי מלך אשור; ונחרת וחרב בור האמורים במלכים (י"ז ו י"ח י"א) הן הגה באקהארא וסאמרקאנד וסביבותיה, וזאת העיר סאמרקאנד נחרסה שבע פעמים עד היסוד בה, ואלפים וארבע מאות כהנים נהרגו בה אשר נקברו בבית קברות מיוחד, ולא הותר ליהודו לגור בעיר הזאת כאלף שנים עד המאה שעברה שבאו שמה יהודים מבני גר וראובן וחצי שבט המנשי.

בעיר סאמארא ש' נמצאים יהודים כמאתים בתי אב, אשר בכל מסעותיו לא ראה בית עוני ונתעב לבית הכנסת כאשר בעיר הזאת, בית צר עשוי מקרשי עץ העומד בחצר מזהם ונרפש למטה, בתתו ספר אחד מתורה החדשה שלו בידי הרב עמד ונשק את הספר ויאמר כי לא ראהו מימיו.

היהודים בבאקהארא, הם הושבים את הרוססים בנואליהם ופודיהם מצרת נפשם, ועיניהם כלות ומיחלות ליום חפשו רוססיא את ממשלתה גם עליהם. עד שנה הזאת נאסר ליהודי לדבר עם רוססיא, ואם נראה יהודי מדבר עם רוססי בשוק ונחרץ עליו מצד מושל העיר עונש כסף או מאסר אך זה שנה

הותר האיסור החמור, בכל זאת עודם יראים לדבר עם רוססיר בגלוי, וכן פחדו פחד לדבר עם הנוסע ל' דברים אחרים במשכנו אך בסתר בנשף לילה; הם הבטיחוהו כי ראשית מהצבת היהודים בעיר הזאת זה כשמונה מאות שנה שבאו שמה מפרס וטונים; ועל שארתו אשר שאלם אם יבקשו ממנו איזה טובה, ובראשונה דרשו מאתו לחלות את פני העמ' ל' לקרוא דרור לרב העיר אשר הביאוהו בסוהר זה המש' עשרה שנה אחרי הציגוהו ככלי ריקם ויקחו את כל אשר לו, ואותו אדצו לבוא במסורת ברית דת המחמדנית, ועל אשר לא אבה לסור מדת אבותיו ויבחר מות מחיים, לא המיתוהו רק נתנוהו להיות עבד עולם בארמון העמיד אשר ישמרהו בשמירה מעולה לבדתי יבנה מבית אדוניו; אולם אחרי כן נסוגו אחר מבקשתם כי יראו פן יהיה אף העמיד ויחרץ עליו משפט מות, בית הכנסת שלהם בנין עתיק יומין מחמש מאות שנה ועל עזיתו נמצאים ספרי תורה ישנים הפסוקים מקרות בהם, וביתר מסעותיו לא מצא עוד יהודים באיזה התיכונה.

אפנהאניסטאן

(סוף מגליון ט"ו)

באלקה אשר על נהר אמודאריא המשקה השוררת באירופא משרפות מים חיים (שפיריטוס) לא מצאה זכר לה ולא נראתה בכל הארץ הבד הגהר אמודאריא עד הגה ועתה מאז נפתחה מסלת הברזל דטראנסקאספי מכאיים הסוחרים ממנה בנאדות עוד עזים מרוססיא ובמחר רב ימכרו ליושבי הארץ והם ישתו מהולה בין עסיס התמרים והרמונים, כי בתורת הקאראן נאסר למאמיני דת המחמדנית לשותות משקים המשכרים באסור חמור רק אם ימתיקום באיזה משקה מתוקה אשר יסיר את כח השכרון ממנה, הסוחרים היהודים בשוכם לביתם לא ישונו בדרך אשר באו בה כי אך דרך ארץ טורקסטאן אשר לממשלת רוססיא תחשב, או דרך באקהארא, למען חרבות להם קונים מיודעים, כי ימות סוחר יהודי בדרך קנה לו מקומו, ואחיו היהודים הסוחרים יקברוהו בדרך וישומו עליו גל אבנים גדול לבלתי יחולל כבודו מעוברי דרך, קברים כאלה ימצאון למדי על כפר שפת הגהר והעם יקרא להם „קאבר על יהוד“; אכן אם המת עשיר היה בהיו או כי נודע לאיש ירא ה' ושומר תורתו, אז יסריחו בו אחיו להביאהו אל קברות עיר נושבה מבני ישראל ושמה יקברוהו בכבוד, כן נקברו בעיר באלקה הזאת אנשים חשובים כאלה אשר קרוביהם ובני משפחתם יבואו כפעם בפעם להשתתת עד קברם.

לא מעט יקרה כי יהודי רובל כזה יפול שבי בידי המשלמנים באשר יבוא יהודי ויערב לבו לסחור בסחורתו בעיר הגוים, ויהודי באקהארא יזילו כסף רב בפדיון נפשו כי אוהבים המה לקיים מצות פדיון שבויים בעד כל כופר אשר יושט עליהם, מקרה כזה קרה זה לא ככיד מידי הסולטאן היושב בעיר נאפאר בחבל הדי הינדיקוש; העמיד הזה המושל על עשרים אלף נפש אדם עומד תחת ממשלת הסולטאן ארץ באדאקשאן אשר באפנהאנים-טאן וימצאו יהודי בכפר אחד נתפש בידי השומרים ויבואו לפני השלטין ויקחתו שבי בלי כל עון, ויבקש פדיון נפשו 800 רופיען בערך 1500 מארק, ירחים אחדים עברו טרם עלה בידי השבוי הזה להודיע צערו לאחיו, ואך נודע שביו מהרו לתת את הכסף הנדרש ויוציאוהו לחפשי; אחרי כן בא לפני הסולטאן הראשי בבאדקשאן ויקבל ממנו תעודת מסע חפשי במחיר חמשים רופיען, גם צעק חמס לפניו על המושל אשר בלי חמס ועון שמהו במאסר וישרוד מבני עמו שמונה מאות הרופיען עד מהרה צוה על המושל להשיב כסף הפדיון לבעליו וכן נאלץ לעשות אחרי רוב התלונה וישלה את הכסף ליד השולטאן הראשי הזה ועד היום נשאר הכסף בידו ואין אומר השב. וגם את הוצאותיו אשר כלכל את היהודי ירחים אחדים בהיותו שבוי תחת ידו לא השיב לו, והוא כמעט נשבע לבלתי ישוב עוד לשובב נפש יהודי אריו כי שכר לא היה לפעולתו.

ב"ה יום ג' לסדר זאת חקת התורה. התרח"ם לפרט העליש.

החיים הברכה והשלום יחדיו יהי אנודים. עלי ראש הרבנים הנגידים הידירים. "קול מחזיקי הדת" בק"ק לבוב המו"ל יעא"ב.

הן נדרוש נדרשתי מנ"ה בגליון הערה קומחז"ה אשר הופיע
אור ביום יוד ניסן תרח"ם. נומר י"ב. להשיב להם בגידן הציקאריע
של האדון פראנק עט זאנהע מלינץ, הנה דא אכחד מהאמת כי לא
הי' בדעתי להשיב לכבודכם הרמה מטעמים הכמוסים עמדי. אולם
לאשר השמועה באה לאזני קרא דלא פסיק במחנה חעבריים. כי
פראנק עט זאנהע הפיצו על פני חבל מענה כחש, כי הר' מרדכי
שרגא בארנשטיין מירדי מארנאו בדה מדבו שקר מוחלט אשר
הר"ה, ביין חעמיקער בעיר בערלין נתן מכתב תעורה על תפעקל
ציקאריע אשר נשלח לו מהעליטש לבדוק אותו בבדיקת החעמי'
מפאבריק פראנק עט זאנהע מלינץ. בלתי ידיעת הר' מרדכי
שרגא הנ"ל. והעלה עפ"י בדיקת החעמי' כי בהפעקל ציקאריע
מהפאבריק הנ"ל. נמצא $4^{32}/100$ שומן. ואותו השומן מראה לפי
סימני החעמי'. כסימנים משומן חזיר. והנה הרעיו בני המדינה
על ר' מרדכי הנ"ל אשר בא בעלילה עד הציקאריע פראנק עט
זאנהע מלינץ. ולהשיב מקחו אמר כן ודבר זה דא הי' ולא
נברא. לזאת מצאתי איע כמחויב בדבר. ותקנתי א"ע לדבר זה
כדי לעמוד עד בורי' על קושט דבר אמת. והנה שאלתי אנשי
אמונה מגירי האמת להגיד לי קושט דברי אמת לחלקם ביעקב
זכהפצם בישראל. וכן באו לפני הר' זעריג קורשין. והר' שמעון
וויינרעב. ונתנו לי בכתב ובחתימת ידיהם את אשר נודע להם
מחקירת הר"ה ביין חעמיקער בערלין. וזה תוכן כתבם.

ב"ה

למראה עינינו חזה חזינו ביד הר' שמואל האקער נ"י מפה.
מכתב תעודה מגיסו הר' ביין קעניגליכער וגעריכטליכער חעמיקער
בעיר מלוכה בערלין מן 19 יענער 1888 צאהל 728 אשר כתב
לו על דבר דרישתו על איכות ומהות הפראנק ציקאריע קאפעע
מפאבריק לינץ. כי קיבר את הפעקל ציקאריע מפאבריק פראנק
עט זאנהע מלינץ והעמידו בכור מבחן החעמי'. והעלה עפ"י
הבחנת החעמי' אשר בהפראנק ציקאריע הנ"ל נמצא $4^{32}/100$ פעט
 $10^{68}/100$ פייכטיגקייט. אונד דורך בעשטימונג דער יאד צאהל
דעם שמעלצעס עט ערשטארנאנגספונקטעס עטצ. קאנטע פעסט-
געשטעלרט ווערדען דאס דיעזעס עקסטראהירטע פעט דיעזעלבען
אייגענשאפטען בעציהונגסווייזע רעאקציאנען צייגט וויא שוויינען
פעט. ועל התעודה הנ"ל הי' נחתם הר' ביין עם החותם שרו
סטאמפיליע. את הנ"ל ראינו בעינינו ומקיימים דברינו בחתימת
ידינו.

העליטש יום א' חקת ר"ח תמוז תרח"ם לפ"ק. ח"י זעליג
קורשין. וה"י שמעון וויינרעב.

וכן בא לפני הר' צבי פיש. וערך לידי את ידיעתו בענין
הנ"ל בכתב ידו. וזה לשונו.

ב"ה

הן אמת תכון ידי איך שבחודש יענער או בהתחלת פענער
1888 הראה לי הר' שמואל האקער מפה מכתב תעודה מגיסו הר'
ביין געריכטליכער חעמיקער בהראבאטאריס בערלין. על דבר
דרישתו ממנו גידן הקאפעע ציקאריע של האדונים פראנק עט זאנהע
כי קיבל את הפעקל ציקאריע אשר שלח לו ע"י הפאסט מהעליטש
מפאבריק של האדונים הנ"ל מלינץ. וכי בדק את הפעקל ציקאריע
בבדיקת החעמי' ותמצית תעודתו הי' אשר לפי בחינת החעמי'
העלה כי בהפראנק ציקאריע הנ"ל אשר שלח לו. נמצא $4^{32}/100$
פעט $10^{68}/100$ פייכטיגקייט. אונד דורך בעשטימונג דער יאד
צאהל, דעם שמעלצעס אונד ערשטארנאנגס פאקטעס עטצ. קאנטע
פעסטגעשטעלרט ווערדען דאס דיעזעס עקסטראהירטע פעט. דא-
זעלבען אייגענשאפטען בעציהונגסווייזע רעאקציאנען צייגט וויא
שוויינען פעט. ותעודתו הי' מן 19 יענער 1888 צאהל 728

מבערלין. בחותם הדרי' ביין עם הזיגעל שרו. וע"ז באתי עה"ח
העריטש יום א' חקת ר"ח תמוז תרח"ם לפרט צבי פיש.
וכן בא לפני הר' שמואל גארד ונתן לידי את ידיעתו בענין
הנ"ל בכתב ידו. וזה לשונו.

ב"ה

אמת וצדק ניתן לכתוב. איך שראיתי בעיני כמדומה לי
בחודש יענער שנה זו. אצל הר' שמואל האקיר בכאן מכתב
בעשטימונג מהחעמישען אינסטיטוט של הר' ביין מעיר הבירה
בערלין אודות הפעקל פראנק קאפעע מפאבריק לינץ ששלח ר'
שמואל הנ"ל לגיסו הר' הנ"ל לבחון אם יש בה שומן חזיר אם
לאו. ובהמכתב בעשטימונג הנ"ל שהי' בחתימת הר' ביין הנ"ל
ובחתימת סטאמפיליע האינסטיטוט שרו. נאמר בפירוש שבחן
הציקאריע הנ"ל, ואחר חעמישע פראנק נמצא בה להלוחות $10^{68}/100$
זשומן $4^{32}/100$ פראצענט. ואשר הרעאקציאנען מזה השומן נראים
כמו שומן חזיר. אחר כן ראיתי מכתב שני ביד הר' שמואל הנ"ל
מהאינסטיטוט הנ"ל. ושם נאמר שמכתב הראשון הנ"ל אשר הי'
כמדומה לי מדאטום 19 יענער 1888 צאהל 723 וזירד צוריקגע-
רופען. גם ראיתי מכתב בכתב עברית מאת הר' ביין לגיסו ר'
שמואל הנ"ל בבקשה שישלח לו את המכתב בעשטימונג הראשון
הנ"ל בחזרה לבערלין ולא יתן אותה בידי גארציטשע אגענטען.
גם שרד הר' ביין טעלעגראם לגיסו הר' שמואל הנ"ל שיחזיר
לו את מכתב הראשון הנ"ל תיבת ומיד ע"י הפאסט. וכן הי' כי
כמו שסיפר לי הר' שמואל הנ"ל שרד את המכתב הראשון הנ"ל
לגיסו הר' ביין בחזרה, גם מעיד אני שסיפר לי הר' שמואל הנ"ל
שקנה את הציקאריע ששלח לגיסו להבחנה אצל ר' יודא זינגער
בעירו אשר הי' כרוך בהכשר הרב הג'ר' זלמן שפיטצער מווינץ.
ושלא עשה עמה שום ערמה ומרמה רק שרצה לידע ע"י גיסו
החעמיקער הנ"ל אם אמת הדבר הי' שיש. בפראנק קאפעע מעורב
שומן חזיר. וביקש את החעמיקער הנ"ל שיקח פראנק קאפעע
בערלין ויבחין אותה. רק שגיסו הר' ביין הנ"ל לא רצה בעצמו
לקנות, וכתב לו שישלח פעקל ציקאריע מהעליטש וכן עשה הנ"ל
את מה שראיתי ושמעתי כתבתי בכאן בצדק ואמת ובאתי עה"ח
יום א' חקת תרח"ם פה העריטש למספרם אם 10 יוני 1888
ח"י שמואל גארד.

ויען שבגליון קומחז"ה הנ"ל נקבו בשמות אלה האנשים קראתי
אותם כי נודעים לי לאנשי אמונה והם האמינו דבריהם בח"י.
ובפירוש אמרו כי רצונם לשלוח מאמרם להמו"ל קומחז"ה.

ועתה אציעה נא לפניכם גם מכתב הר' יודא זינגער בער
חנות פה. וז"ל.

ב"ה

אני הח"מ אומר באמת אשר בעיני ראיתי שר' שמואל
האקור לקח אצלי פאקעט ציקאריע מן פאבריק היינריך פראנק
זאנהע אשר הי' כרוך בהכשר של הרב הג'ר' זלמן שפיטצער מווינץ
מהסתורה אשר קניתי אצל פראנק דירעקט ונתנה על הפאסט
לבערלין לחעמישען אינסטיטוט של הר' ביין. ואחר עבור שבועות
אחרים ראיתי אצל הנגיד ר' שמואל הנ"ל גוטאכטען מן דר' ביין
הנ"ל ובחוכו כתוב כדברים האלה : אשר בהפראנק ציקאריע נמצא
 $4^{32}/100$ פעט אונד 10 פראצענט עט $6^{8}/100$ פייכטיגקייט. אונד דורך
בעשטימונג דער יאד צאהל דעם שמעלצעס עט ערשטארנאנגס
פונקטעס עטצ. קאנטע פעסט געשטעלרט ווערדען דאס דיעזעס
עקסטראהירטע פעט דיעזעלבען אייגענשאפטען בעציהונגסווייזע
רעאקציאנען צייגט וויא שוויינען פעט. והגוטאכטען הנ"ל כמדומה
לי הי' מן 19 יענער 1888 צאהל 728 מעיר מדונה בערלין ונחתם
בחותם הדרי' ביין עם זיגעל שלו. ובזכרוני אשר ביום שנשלח
הפאקעט הנ"ל לבערלין לא הי' הר' מרדכי פייניר בארנשטיין
בכאן האליטש. עוד אזכור אשר דברתי עם הר' שמואל הנ"ל
בעת שליחתו הפאקעט ציקאריע לבערלין כי הי' רק למען דעת
האמת אם יש שומן ד"א בתוכה או לא ע"ז באתי עה"ח היום א'
חקת ר"ח תמוז פה העריטש 1888 ח"י יודא זינגער.

עוד אגידה נא לכם כי הר' שמואל האקור הנ"ל, אמר לי
בהן צדק עד ד"ה ועל דעת ב"ד כי בעת שליחת הציקאריע הנ"ל
לגיסו החעמיקער לא עשה שום ערמה ומרמה. רק כמו שדקחה
בהחנות הר' זינגער כן שלחה לבערלין.

וכן תוכלו גם אתם העומדים על משמרת היהדות לגלות פני
תבל מאמרי האנשים הנ"ל. דברי הדו"ש ומעטיר בעד הרמת
קרן ישראל הבעה"ח יום הנ"ל.

יוסף בנימין רייך
האבד"ק העריטש.

קאמעניץ פאראלסקי

במכ"ע „איזראליטא" הרוסי מודיע סופר אחד טובות ע"ד מושבות אחינו ברוססא; מדברים הרבים שמדבר אדותם הנה זאת נוכח להעתיק לשמחת לבנו: בנובערניא חערסאן ישנן כפרים נושבות מבני ישראל אשר רוח הממשלה ורוח הרשות המקומית נוחה מהם וממעשיהם, כי תכליתם ישמרו כבבת עיניהם, וכל עבודתם בשדה וכרם תשרם להם פרי עמלם ביד נדיבה ורחבה ויראו שכר טוב בפעולתם, אם קטן יעקב ודל עיניו פקוחות להשכיר גם אל ענייו ומחזיקים נכשלים ונחשלים ביטין פתוחה וכבר הקימו להם בתי חמלה להמציא מנוחה לחדרי כח לעבוד עבודת האדמה, בתי אוספי חולים, מלבד בתי כנסיות בחמדים ומפיקים רצון, וסדרי חיהם ותקניהם לתועלת הרבים ראויים ליקר ותהלה וכבוד, מרבית עבודתם עבודת כורמים ויוגבים אכרים, אך מקנה צאן ובקר יתנו על יד זקנים באים בימים לרעותם עד כר נרחב וגאות דשא. — כל רואה ישתומם על הסדרים ומשטרים הטובים השוררים מבית ומחוץ, מדה אחת ותמונה אחת לכל הכתים הבנויים ליד הרחוב וכל בית אב באר מים עם שוקת בחצרו להשקות מקנהו, ממגרות ואסמי בר ומרתף, גורן רפתים וארות סוס לכל בית בפ"ע, שדותיהם עמק ישר כארץ המישור לפנייהם, כרם עומים מעטה ירקרק ושדה ביר לא נראה לעין; פני איש אל אחיו שמחה ואהבה ינדה ולבם יתנה צדקת ה' המנהלם על מי סנחות המשיבים להם מעמר כפיהם ודאגה עצב ריב שור ורמיה אין במגורם, אשריהם כי יוכו לקבץ אורה, כעני כעשיר אין הבדל, יכבדוהו ויקרבוהו בעבודות: הבה ויאכילוהו מחלב חטה ומחמאת בקר וצאן כנפשו שבעו אין כסף, ושקולה להם מצות הכנסת אורחים כו'; — כל הוזהר דרך הרואה את נעימות חיי האנשים האלה בצדק יעלה לפניו זכרון ימים מקדם ימי עולם, דור אבותינו בחיי אשרם ושלותם עת יצא האכר לפעלו ולעבודתו עדי ערב, ועם רבנו ישיח: מי יתן חלקי וגורלי בתוכם! ויקונן בנפש מרה על מתת ה' אשר חשק בו להיות סוחר בגדים בלים ומטולאים או סוחר נודד ממזרח למערב יומם יעמוד ביזע ובלילה לא ישכב רבו מראגת מחור. לו יביטו יראו יושבי עיר מלאה תשואות כי אז ילמדו דקה וסנא יקנאו באנשים המאושרים.

בכל זאת, הכלל: כי אין אור ברא צל, גם פה יתאמת למדי, גם פה יש כפרים אשר העוני והלחץ יתהלכו בם כאיש מגן, פעם יקרא ה' לשנת בצורת על הארץ ותהפוך את אושר האגרים למרורות ויפוצו על ההרים כצאן בלי מרעה ויקלדו את יומם, ופעם יתעצלו ויתרשלו בעבודה ויעשו מלאכתם בעצלתם וישתפקו בעבודה מועטת, ויש אשר תקצר נפשם בעמלם כי הסנינו לעבוד עבודה הקשה, ויזנחו את שדותיהם ויחפרו את מעדריהם וימכרו את אחוזתם וירכו לנוע על הערים מסביבותיהם במצור וחוסר כל, ושם תראינה עינינו שדות נעזבות אשר לא תעבדנה, ובתים עזובים ושוממים מאין יושב והם יפרו למשא על שכנם אחיהם. אכן תקוה נשקפה כי דור בניהם לא יכגרו באבותיהם וישו שכמם לחונן אח כבדת האדמה אשר השמו האבות במעלם.

לא אמנע עוד זאת מקוראך כי אזרחי עירנו השלמים ושקטים את אחינו בני ישראל מפני חוק היהודים המתאחר לצאת לימיננו ערכו מכתב תחנונים לפני ממשלתנו הרוממה ויעתירו מאד בעד היהודים כי תתן להם רשיום לגור באשר יגורו במחוז הזה כי אם יעזבו היהודים את המחוז כל נחלותיהם ואדמתם יאבדו ערכם ומחירם עד כי אין תקוה ותוחלת להם לשלם את מס הקרקעות, מי יתן תבוא שאלתם לפני הממשלה ותח עלינו חסד. דובער אויערבאך

דברי הימים

כמשל הזאב הידוע אשר בקש לו עלילות על הכבש החמים לנצעתו חיים לאמור: אתה הרגת את בני בכורי; ואם אין, דלחת

את מימי, ואם אין, טרפת בשר טרם, ואם אין נושה אנכי נך חוב מימי קדם; כן נדמתה עתה ממשלת רוסיא נגד תוגרמא העניה לא רוחמה, כמה יגיעות יגעה רוססיא להתגולל ולהתנפל עליהם למרוף מכנה זרוע אף קדקד ולנחח אותה דנתחיה, ולא עלתה בידה, ובראותה כי לפענה אין ידים לתפוש ולאחוז בערסה לפצפצנה כי לא יניחו שבטה על נולדה, זכרה רוססיא את תשלומי נזק מרחמתה בשנת 1877 כי התחייבה תוגרמא לשלם לה במיטב למען לחוץ אותה בין המצרים עד שתתצצה לרוססיא לצאת ביד חזקה נגד הנסיך הבולגארי; ולא הבל יהמיון איפא מכה"ע הצרפתי בהודעתם כי מסלת הברזל אשר נבנתה מחדש לקשר את בולגאריען בתוגרמא ועמה בכל אזה, לא תתן תוגרמא לפתוח טרם ישתנו המבוכות בבולגאריען. ואם מכה"ע הצרפתים ידברו לא מכחש ושקר ידברו כי בטח נגלה למו סוד זה מהיכל רוססיא, כנראה תאמר רוסיא להכריח את עם הבולגארי לדחות את הנסיך משאחו ועד אז לא תתן מהלכים למסלת הברזל אשר עיני יושבי הארץ מחכים על התועלת הנצמחה להם ממנה; אולם נוסף לזה ישערו מכה"ע הגדולים כי עוד רעיון גדול צפון בחיק רוססיא, לכבוש את תוגרמא בביתה, מסלת הברזל המראנסקאספי אשר נגמר כעת שמה לו רוסיא לקשר אמיץ המחבר את ממשלתה בארצות הקדם. עוד בשנת 1880 הציע השר שקאבאלאו לפני הממשלה לכונן את המסלה ההיא לתכלית מדינית לחבר את ים הכספי עם חבל ארץ הנהר אמו-דאריא, הוא יסדה רק במרחק לא רב 25 גו' י ע ר פ ט אך מאז שנולדו המבוכות באפגהאניסטאן אשר נצו עליה ממשלת רוססיא עם עוגלאנד אז הוסיפה רוססיא על אורך המסלה עד כדי אורך 1350 וויערסט והמלאכה הרבה הזאת נגמרה בזמן קצר במשך שלש שנים ונמשכת כיום משפת ים הקספי עד תוך ארץ טווקעסטאן דרך מרביות לא עבר בהם איש, ותפתח ארצות המסחר אשר לא שערום מלפנים הרוססי יתרועע אף ישיר נצח ממשלתם כי נפלאות עשתה להביא צמר נפן משי ומהעע מכינא במחיר גלומי צמר הנעשים בבתי חרושת רוסיא; אבל מביני ארחות הפאליטיק הרוססי ישפצו עליה משפט עין רחבה לחדור בארץ תוגרמא וערב להשחרע ממשלתה בארצות הקדם.

בנוגע לסער רוססיא הסוערת זה ימים רבים להכין פניה בקרב נגד נבוכ ארצנו משימעים מכה"ע האשכנזים כעת חדשות אשר לא קוינו ונצורות לא שערנום. לאמור: אשכנז מתאמצת כיום לבוא בכרית האחדות עם רוססיא מבלי לנגוע בכרית השלום שבין אשכנז לעסטרייך אונגארן, כי אך בחריצות נפיה תקוה לפשר גם את רוססיא עם עסטרייך בדרך שלום, וכבר נסתה אשכנז דבר אל ממשלתנו ותשלח צירה לוועד בקש נתיב השלום עם רוססיא, ואם חטה ממשלתנו את רבה להצעת ציר אשכנז הזה אז תחרוץ לדבר גם על רוססיא לשבת מריב; אך לא כן נצפתה, שם כל ראשי הכחות בעצה אחת לקרוא מלחמה באשכנז, אם היום או מחר לאחר זמן סוף סוף לא תסתתר חרבם לאורך ימים, כי עיני כל הצופתים תשכרנה ליום ישובנו את המחוזות עליוסם ולאטהרינגען אל נחלת צרפת, ודבר זה נוגע גם ממשלתנו אשר לא תוכל לעמוד מנגד ממשפט אשכנז במחוזות ההן מלבד דברי ספר הברית העומד בין אשכנז ועסטרייך אונגארן.

דן אלה קצות דברי ההודעה החדשה היוצאת מחוץ עט סופר הידוע ורגיל ומכיר במהלך שבילי הפאליטיק האשכנזי וכל מביני מדע נותנים יקר ותהלה למאמרו כי הוצק חן האמת בשפתיו. אבר על זאת נתפלא, כי אחרי אשר ידענו היטב רוח ממשלתנו כי נוטה אל חפץ השכום יתר הרבה מאשר תחפוץ רוססיא בו, ומעשיה הוכיחו עליה כן בבולגאריען אשר לא התערבה למטוב ועד רעה, כן בשמירת הגבולות אשר התאחזה מאד לשלוח חיל צבא לעזמת חיל רוססיא ולמה זה איפא תנסה אשכנז לדבר ולדרוש אופני השלום מאת ממשלתנו, בטרם נסתה דבר אל רוססיא? יודעים כל עם ולשון כי מאת ממשלתנו לא יבצר כל דבר לחזק את עמוד השלום על מכוננו כל ימוט לעולם, והאם תוכל ממשלתנו לעצור את רוח הבולגארים האוהבים את נסיכם אהבה בלי מצרים, או היש בכהה לעזור על כפאו בחרב וחנית? האם עסטרייך הניחת מכשולים לפני רוססיא מבלי חוכל להשיק זממה בבולגאריען כגרש

את הנסיך ממכון שבתו כרפצה ? כן לא תוכל לצאת בתרבה נגד הבורגנאים אשר ימאסו בכל כח את מובת רוססיה המחנקת אותם בזרועות אהבה ודחיצת אותם עם מפה נפש, הן אמנם ירענו זאת כי לוא תעזור ממשלתנו לרוססיה בדבר בורגאריען כי עתה תאהבנה רוססיה אהבת שוא, אולם התוכנן ממשלתנו לקרוא ריב בארצות הסלאווים להקים סדרים החביבים בעיני רוססיה בעוד כי תשהיה נחלתה אשר הנחילוה שם למטרת אושר הסלאווים ולהעמיד סדריהם על מכון השלום ועתה כי תרפך פניה לכוף עריהם ההר הרוססי כנגיית הלא אז תעורר נקם וחימה עליה בלבות עם הסלאווים האלה כי הקריבה חיתם לממתים בעד רצון רוססיה, לקנות אהבת רוססיה במחיר יקר וכופר רב כזה בטח תמאן ממשלתנו ותאמר אל רוססיה לא מדבשך ולא מעוקצך. אף גם זאת מטית ברית אשכנז עם עסטרייך להגדיר חיל שתי הממשלות בכת נאחר לבדתי היותן נאלצות לבקר כאגמון ראש נגד חפץ רוססיה, ואם תכניע ממשלתנו את ראשה אל תאות לב רוססיה ומחשבותיה הלא בזה השפיל ראשה ואולי גם תמשוך עריה משעמם עם הסלאווים לדרות עולם, מכרר כי תתן עוז ותעצומות בידיה לרוססיה להתפשט בכל ארצות הבאלקאן אשר יוכל להזיק לה לימים הבאים באופן גורא מאד, כי תנות יד רוססיה באגרוף חזק לרוש את תוגרמה כהרוש מתכן בתוך מדמנה.

כן מטירים ספק בתוך השני מדברי הבערדני הזה אשר הציב לפנינו את צרפת בתור דורשת דמים ונוקמת נקם אחוזות מאת אשכנז, מי זה העיר את רוח הממשלות לפור כסף כחור הים עד הכנות מלחמה מבית ומחוץ אם לא רוססיה האדירה אשר החלה בראשונה להכין מצב חיכה על רגל מלחמה ותלחץ את שכנותיה הקרובות לעשות כשם שהיא רוקדת נגדן, וגם העם הרוסי יחד קרבות יחפזון, בעוד כי בצרפת לו גם יערה על לב הממשלה הרעפליקאנית לעורר שנאה הכבושה, העם האוהב השקט ומנוחה חמיר יעמדו נגד החפץ ולא יתנו להשתית ארצם בפיות מסחרה כמו עשב, ואימת צרפת לא תבעת את דורשי השלום כאימת הרוב הרוססי הנותן חתיתו בארץ חיים. יותר נכון וראוי לבטוח בצרפת כי לא תצא לריב מהר ממעשיה בשער המצבה (אויסשטעללונג) הנותן חותם אמת כי עיני הצרפתים נשואות להגביה כנשר קן מסחרם וחורשת מעשיהם, ולא לדשן עפרה מחלב בניה ; ומלבד זאת יודעים כל עם ולשון וכן הניר הנשיא קארנאט בראשית תפשו משום הממשלה, כי השלום הוא הנשמה לממשלה חפשית, אם תנוצח תהיה למס, ואם תנצח אז תרכיב אנוש לראשה ושבת מלך ימשול בה, ככה בשיטה הזאת החזיק גם השר ביסמארק מאז באמרו "כי ממשלת צרפת הרעפובל. ערכון בטוח הנהו לקיום השלום מצדה, ומשכונן חזק כי לא תשאף למלחמת נקם באשכנז — ועכ"פ זאת הבטיחה גם הממשלה כי היא תחכה לעת הדרושה לה ולא תקדים לבוא במלחמה המסיפקת, לא כן רוססיה היא עומדת בכדי זינה נכונה בכך שעה ובכל זמן להריק בני אשפתה, ואנשי עצתה היושבים ראשונה במלכותה פיהם יקרא אך למהלומות ורצח ודם ישאפו צמאים, ואשר לחכרית זאת השפלה גוה לפני צרפת לבקש אהבתה וברית שלומה, והיא, רוססיה, הממשלה האחת המשתדלת בכך עוז לסכסך את עמי הסלאווים איש באחי ואיש פיעהו למען התנפלה הארצות ההן לרגלי רוססיה ויאמרו לה : הוי צר משגבנו ומגן ישענו, הן ראינו ושמענו רבות כי ברומעניה פעם, ופעם במערביען וגם בהעיצעגאווניא יצאו מסיתים מדיחים ומחרחרי ריב נגד הממשלות אך למען הצית אש בארמנותיה ורוססיה תביא ותכבה את האש במי מריבה וזרין ; כמו דוב אורב עומדת רוססיה במסוה התום על פניה, וקנאתה גם שרומה לא יביאו ברכה לאייראפא. בטח תבין ממשלתנו את אשר לפנינו ולא תשרת ידיה במאורת צפעיני לבקש משם דברי שלום ואמת.

ביום 10 הזה נפתחו דלתי ועד שרי הדעליגאציאן בעיר פעסט הנבחרים מצד שני חצאי הממשלה עסטרייך ואונגארן. בראשונה קבל חוד מלכנו הקיסר את פני נבחריו עסטרייך ואחריהם נתקבלו שרי אונגארן בהתיצבם כחצי גורן עגולה ; ראשי שרי חברורים השר דר' סטאלקא מצד העסטרייכים, ומצד האונגארים השר לורוויג אנדראשי. ממאמר הפתיחה אשר נשא

הקיסר יר"ה נוכל לכתוב אך בקצרה : אשמחה בראותי אתכם השרים ! נקצצים, במשך ירחים האלה אמנם לא באו שנויים במצב הפאליטיק, כאשר התאבלתי על מות הקיסר הישיש האשכנזי אהובי כן אשמחה על ברית אהבה שביני לבין הקיסר פריעדריק הממלא חובת הברית ואהבת שכנים בשלמותם, כן ביחש שבין ממשלתנו לממשלות חוץ אוכל לבשר אך שלום שלום מסביב. ואם במצב השרום נאדצה ממשלתי להוציא כסף לשמור גבורותינו, אין זה כי אך מפני העדר הבטחון השולט באייראפא אשר לרגלו כל הממשלות נאלצות לחזק אונים בחיל נכון ליום קרב, לכן נאדצנו גם אנחנו לדרוש הדואה חדשה להיות די למלאכה אשר לפנינו. גם עדינו חוב קדוש לשמור את ארצנו, וברצון עריון יצלה לנו גם לעתיד לדבר את אויבים בשער. עפ"י מוטע ער ממשלת סדרי המלחמה לכלות מעשיה אשר החלה לכל נשאר אחורנית בחוקף חיל צבאותנו הוצאות באסניען גם בשנה הבאה ימלאו מן הכנסות הארץ ההיא מבדי להוציא עליה מן הבית בתקותי כי תעשו את עבודתכם באמונה אברכה אתכם ואת פעלכם ואומר לכם : ברוכים הבאים ! הודה להם ער חוק השפיריטוס כי נגמר בשני הבתים ברי רעש ותנופת מלחמה. מתכונת הבסק הנדרש מידי הדערעגאציאן לחסכים עליו לשנה הבאה עולה כעת : 139 מיליאן 157.000 בחמשה מיליאן יותר מבשנה הנכחית 1888. מלבד 4% מיליאן בעד חיל באסניען, וכך זה תדרוש הממשלה מחדש להכנת חיל צבאה בגבורותינו נכח רוססיה.

באשכנז נשתנה מצב פני הממשלה בשני רב, השר פוטמקאמר נשיא היועצים נאלץ לסגת אחור מפקידתו הגבוהה, השר הזה הוא המצוין מאז בזרועו הנמויה נגד חפשי העם, והקיסר פריעדריק אשר מהשבתו לטוב לפני העם וחפצו למלאות להם סאת הדרור הוכיח את השר פוטמקאמר כי לא טובה השמיעה אשר מעבירים עליו כי התערב הרבה בבחירת באו כח העם באחרונה, הוא ערך מכתב התנצלות לפני הקיסר ויוסף להרגיו לבו עד כי הודיעו הקיסר שנית ברמיזה כי אין את נפשו אליו ויקדם הוא לבקש התפטרותו ובקשתו נעשתה עד מהרה. טרם מות הקיסר ווילהעלם יצא דת בבית המחוקקים אשר מועד הפארלאמענט הנוכחי יאריך משך חמש שנים, אך טרם החם הקיסר בכתב ידו עד החקים האחרונים קטפו מר המות, וישאר החוק תלוי על בלימה עד אשר יקטפו הקיסר החדש, והוא דחה הדבר מחודש לחודש כי לא הוטב החוק בעיניו להקים באי כת העם על עת ארוכה כזאת, ובטח לא ירבו הימים ויקים בית מיניסטערוים חדש באשכנז לפי חפץ הקיסר לטובת העם והצלחתו.

חדשות

(מקאלא) מקרה מבהיל קרה בעירנו בשבוע העברה. שומר אחד "מהפינאנץ" עם רעו הנוצרי אשר בקרבו נטר לו חמה ישבו יחד דשחות בבית היין מפה ויהי כטוב לב השומר ביין נסה פעמים רתת עליו חתיתו, ולפתוח הקנה רובה נגדו, כמו חפץ לטרוף נפשו באפו, הנוצרי לא מש ממקומו, באמרו כי אך מצחק הוא עמדו לבחנתו אם אמיץ דבו בגבורים ואם עשו לבלתי חת גם מכלי נשק, וכאשר פנה הנוצרי את שכמו לגברת הבית דשלם לה משאת ידה, ירה בו השומר כדור עופרת בקני רובה אשר בידו קרע אל המטרה ולא החניא, הנוצרי עוד שתה מעט מים ויפול חלל, לקול הקורא לעזרה התאספו המון אנשים בתוכם גם, האבער קאמיסער" עם כל מחנה "הפינאנץ", גם שר הצבא (וואכמיס-טער) עם "הזשאנדארמען" והשומר העושה המזממה בעונו נלקח לבית המאסר, השומר אשר חש עתידות לו וידע כי משפטו מר, שנה את טעמו והי' כאיש אשר רוח השגעון החל לפעמהו, רק שפתיו נעות וקולו לא ישמע למען יחשב לשכור בעינו שוביו אשר לזאת יקל משפטו תחת אשר לא בזרין הרגו כל הדיקה ולמחרתו עד נשות היום שכב החלל בבית היהודי אשר היתה למרמס להמון נוצרים הבאים לראות גוית ההרג. ביום הששי

ויקמו עליהם הסוחר המחמדני ומשרתו וישליכו ארצם ויהרגום בקרדומות, וינתחו את גוֹם לנחלים וישימום בשקים וישליכום המרתפה; ויראו בני בית היהודים כי בוששו פעמיהם לבוא, גם הלכה עבר ואינם הרעישו את העיר ויודיעו הדבר לשוטרים, ומאשר ידעו כי יצא יצאו מביתם למען ילכו לבקש נפסם מיד המחמדני עד מהרה באו השוטרים לחפש במטמוני המחמדני הזה, ולא מצאו מאומה — ויבואו לחפש בתוך המרתף ושם מצאו את גוֹת המתים לנחחיהם, ויודו הרוצחים על פשעיהם ויובאו בכלא.

(באקהארא) מעיר הזאת מודיעים כי בשנה הזאת העתיק אחד את האדרא קרישא רבא והזוטא בשפת ערבית ונרפס בעיר פ'נא בארץ הודו, ובהגיע הדבר לאזני רבני עיר חקדושה ירושלים כתבו ושלחו אזהרות בכל ארץ המזרח בכת שכינת עוזנו אשר לא זזה מכותל המערבי ובכת תוה"ק והטהורה לכל חגע בהם יד יהודי מאמין בה' ולטמון את הספרים במקום אשר לא ישלום בהם יד אדם ולבערם מן העולם האזהרה נתקבלה מאד בכל קהלות ישראל הנושאים נפשם אל עיר ה' שמה ומציון תצא תורה להם ומירושלים דבר ה', ושם המחבר אברהם סוליימאן דוד האי"ל דראון עולם כי גלה דברים שכבשן עתיק יומין, קנאת ה' צבאות תעשה זאת.

(התערובות) בעתו הודענו את אחרית בת השאננה בתו בדליכרעד אשר לא מצאה לה איש בבני ישראל ותענב עד באראן א"י עכטריטין, גם אביה אם לרצונו או שלא לרצונו הנשואי תערובות יצאו לידי גמר, ועד שהחתן במסבו נרדו נתן ויהוה כי בן מאבד הון בזדון הוא וכי חובותיו השתרגו עליו על צוארו ויחשוב למלאות חוריו בהון הבאראן היהודי בליכרעד, ולא ארכו הימים כי הכה אותה ביסורים של אהבה ויקח את בגדיה החמודות ואת נזמיה והליתה וימכרם לפים ולהתרפס את נשיה, ועתה מודיעים מבערלין אדות זה כי לפני שבועת אהדים התפטר מהאמת והנאמנות הזאת, ויפטר הארץ אחרי אשר יצא חייב בדין על מעדו אשר מעל בכסף הנדה, ומרוב מבאובו החלה בתמהון והנו מושכב בבית חילים שנית, במחיר כלי הכלה החמודות אשר מכר לקח 550,000 בעד מארק ונשארו בידו ובטח ערכם שוה רב מזה, אחי הכלה הכשרה תבע את הבאראן החתן הנכבד לתנופת חרב (דועלל) אך מהלחו עצרה בעדו עד הנה ממלאות חפץ התובע, כן יאבדו כל הבוגדים בעמם ותרפתם לא תמח לנצח, ואם היא חטאה הבאראן מה חטא במלאותו נפשו הרחבה ? —

(חותם אמת) פראפעסאר גדוד ומחולל באקדעמא תרוסית הגיד תהלת ברית הבשר כי רבה היא למנוע מחכאים רעים ורבים ונאמנים לכן היהודים יאריכו שנים יותר הרבה מא"י, מופת לחקירתו נתן במדחמת תוגרמה ורוססא בשנת 1875 מתו מחיר הרוססים שלשים אלף איש במחלת הס'פ'ילס בעוד כי מן היהודים הנמורים לא מת אף לא נשמע המחלה במחניהם.

תשובה ברלית :

הרה"ג הר"י הורוויץ אב"ד סטאניסלאוו. — הרה"ג הר"ה גילענטער סניטען. — הר"י קאהן מדינענבורג. — הרה"ה בוימינגער. — הר"ב שעהנבערג. — הר"מ פרענקיל קראקו. — הר"ד ראמב לוביטש. — הר"ל כ"י, והר"ש קראמער הארדיענקי. — הר"י שור מיקאליעו. — קבלנו ברב תודה. — הר"ח ליעבמאן סקאלא כבר דמוך. — הר"ש הוימאן יאניו לא בפעם הראשון יבואו המכ"ע שקרים נארו.

מחברת

תולדות שלמה

כוללת קורות ימי חי הרב הגאון המובהק איש צדיק תמים המפורסם בקצוי תבל כבוד קדושת ש"ת מוה"ר שלמה קלוגער זצלה"ה. המגיד ומו"צ בבראד.

נכבדות מדובר בו מכל הגדולות אשר פעל ועשה תחת השמש זה הגבר הוקם על לראש גדולי דורנו, ועיני כל קורא תאורנה לראות ולהתכוון השגחת היוצר ב"ה עד בחיו אשר הפלח חכם לו תחת מסכות חלד שהתהפכו עליו משחר מל ילדותו

באה הנה קאמיסע מבית המשפט מעיר, בארשטייב לעשות מלאכת הנהגה כמשפט החלדים. ולקבל עדות מפי בעלת הבית, אשר היא ראתה את הדבר הנבלה !

פייביש יאמינפעלד

(מספר בני ישראל) בימים האלה יצא לאור שטאטיסטיק המוציא במספר וחשבון מדייק את מספר בני ישראל בכל ארצות תבל ממזרח שמש ועד מערבה, ממספר הזה יושבים באה"ק חמשים אלף נפש מזה ובירושלים לבדה מזה עשרים אלף, ביתר ערי ארץ התוגרמית וסמירנא דמשק אלעפא הקהלות היותר נכבדות, מלבד חמן וערב אשר לא באו בתוך המספר מאה והמשים אלף נפש ; לפני שבעים ישבו אך כשמונה מאות נפש בכל אה"ק. — בתוגרמה האירופית : בקאנסטאנטינאפול לבדה יותר מארבעים אלף, בסאלאניקי ויתר הערים חמשים אלף. — בחינא : לא נודע עקבות יהודים ואף כי אין מספר ; — באפריקא : במצרים שלשים אלף, בטריפוליס עשרה אלפים, בשונים שבעים אלף, באלגיר שמונים אלף, וחיהם בטוב ובנעימים ; במאדאקא שלש מאות אלף, באבעסיניען המתחשים לזרע ישראל ושונים בדרכיהם מאד ערך 25 אלף, וסובלים לחץ ויגין בארצותם. — גריכענ-לאנד : על האי קארפו ויתר האיים הקטנים ארבע מאות אלף, ועל ארץ היבשה אלף איש ושליש ושקמים תחת גפן ותאנה ; בבולגאריע : חמשה ועשרים אלף. — בסערביען חמש אלף ומרביתם מדברים שפת שפאניוליש ; רומאניה : לפני העת הזאת ישבו בה שמונה מאות אלף נפש ומאז החלו חקים המעיקים להצר צערי היהודים עזובה רבים ויתהלכו כאשר התהלכו ועתה עולה מספרם רק שלש מאות אלף נפש בתוך ששה מיליאן מיתר העמים ! — ברוססא : יותר משליש שר כל היהודים, במספר מכוון שלשה מיליאן נפש ; בעסטרייך אונגארן קרוב לשני מיליאן : שש מאות אלף באונגארן, חמש מאות אלף בגאליציען, שלש מאות אלף בבעהמען, והיותר בעסטרייך וארצותיה במספרים קטנים ; בפרוססאן והלק שלישי אחד באשכנז וארצותיה ; — בארץ השווייטן שמונה מאות. — בבבעליען שש מאות נפש, בהולאנדיה חשעים אלף ומחציתם בעיר אמשטרדאם לבד ; דענעמארק : חמשת אלפים. — שוועדען : שלשה אלפים ; נארוועגען ; חמש מאות נפש ; שפאניען אלף ומאתים ; במאדריד מתי מספר אך יונקים מחלב דאין ונהנים מזכותי ; בפורטוגאל התישבו היהודים אך זה כמאות אחדות לכן מספרם מעט ואין מספר ; באיטאליען : ערך ארבעים אלף איש מזה כנעאפעל וויצירען חמשה אלפים נפש ; בצרפת : שבעים אלפים מהם בפאריז לבדה ארבעים אלף ובשמונה קהלות היותר ; בעלזאם ולאטטוהדינגען : ארבעים אלף נפש והנם מתרכים משנה לשנה ; בממשלת אנגליה כמאה אלף נפש, היינו : בשאטטלאנד חמש עשרה אלף, באירלאנד אלף, בלאנדאן לבדם שבעים אלף, במאנשעסטר, ליווערפאל לעדם ובירמינגהאן ערך עשרים אלף, ועוד נמצאים בקאלאניות שונות עד ערך עשרים אלף נפש. — באמעריקא הצפונית וארצות הברית חמש מאות אלף נפש וכל דור נתונה לום, באמעריקא הדרומית ומעקסיקא עשרה אלפים נפש, בס"ת 8 מיליאן חמשה וארבעים אלף שש מאות נפש. אל פקדי בני ישראל בכל ארצות פאזריהם הגלויים לנו, ה' יקבץ הנפוצים עם יתר הנדחים בקצה השמים, בב"א.

(רצח נורא) מודיעים למכ"ע אזהרה מעיר אלעפא (גוש חלב) אשר בסוריא שני יהודים סוחרים באו אל בית מסחר מחמדני עשיר לתבוע חוב ממנו ויקראם בקריאה של חיבה אל חדר הכתיבה אשר בחצר פנימה ויכבדם ויושיבם ויצו להביא לפניהם קאפפע וציגארן ובלאש צוה למשרתו לסגור את הדלת בעדם כדי לראותם ; הדלת נסגרה, אז בקש מהם לכתוב להם שתי תעודות (אנווייזונגען) דאוצר כסף בבירוש על סך 1400 לירא אנגליות ויהי כי מאנו לחתום על ככה רמו להם באצבעו על קנה הרובה התלוי על הקיר, ויחרדו האנשים ויאמרו בלבם : מה מאתנו יהלוך אם נחתום שמותינו הלא אחרי-כן נודיע בפלילים כי אנוסים היינו מחמת נפשות ; אולם שנו ברואה, אך הניחו העט מידיהם

את סופרנו ה"ר אברהם גינצלער בקראקא
הפקדנו להיות הסוכן בעיר קראקא ובנותיה כל
החפץ לשלוח לנו כ"ח יוכל לתת בידו ונאשר
כבלתו במכה"ע

בשורת ספר חדש

הנה יצא לאור ספר חדש דבר בעתו מאת הרב המאור"ג
וכו' ר' זאב וואלף פארילדע הנודע למדי בחבוריו היקרים שארית
יהודא עה"ת ודרך אמונה על הש"ס הספר הנז' יכיל חי' גפ"ת על
מס' שבת ועירובין צורתו ותכונתו כצורת ספרו דרך אמונה
ותכונתו תוכו רצוף באורים משכילים נאמנים וישרים בסוגי
הש"ס והמפרשים הראשיים ובדברי הש"ע ונושאי כליו הם
המדברים בדינים השייכים למסכתות ההן בטוב טעם ודעת ינעמו
למורשי לבב מבין דבר דאשורו עם איוה תשובות ערוכות חקרו
הלכה משיבי מרחמה שערה בחצי הפלפול וכידורי רשפי אש
דת ממדברותיהם נתמלטו המה ירדו חדרי לב יודעי דעת להעירם
ע"ד אמת לאמתו בהשגת צורתא דשמעתא מהיר הספר עם פ"פ
שבעים צ"ל ובמחיר קר. 40 פל. 1 ישיגנו יחד עם ס'
דרך אמונה אשר מחירו הוא בפ"ע שמונים צ"ל.

וזאת לדעת לנבאי חתק"ס שנבתי מרדכי השונים אשר נפשם
בשאלתם לשלוח ספרי אלה להביהמ"ד חנם אין כסף למען
יאמינו דבריהם כי לצורך ביהמ"ד יש בהם יקיים מכתבם מהאב"ד דשם
או מהמו"צ הממלא מקומו בח"י וזיגער שלו. ואז יעשה חפצם
בשליחת הספרים לביהמ"ד על ידם או ע"י הרב דשם.

האדרעס אל המחבר

Herr WOLF POHRILLE Buczacz.

גם בהערדאקציע נמצאים הספרים למכירה.

מודעה להנוסעים לוועין

החפץ דירה נאה בחדרים מהודרים מיוחדים
יסוד לבית האכסניא של ה"ר מרדכי ווייסמאן
חיות (מו"ה) הערמינענאססע ויפיה רצו בכל
ענין עצהו"מ.

געטריידעבעריכט

געטריידע בעריכט פאם 13 יוני 1888

fl.	kr.	fl.	kr.	
6	60	6	25	ראטעס ווייטן
6	50	6	25	ווייטע
6	25	6	—	געלכט
4	50	4	25	קאר
6	—	5	50	צרייז געטעט
4	50	4	—	פוטטער
4	50	4	25	האפער
7	25	6	50	קאך פונטמן
4	50	4	25	פוטטער
4	50	4	25	וויקטן
12	—	9	—	זאטעטן
6	75	6	25	רעטעטקא
5	75	5	50	אלטע קוקורוזע
5	25	5	—	נייט
10	—	9	50	ווינטער ראטעס
9	75	9	50	זאטעטער
7	50	7	25	ליין ראטעטער
8	—	7	50	ליין זאטעטן
25	—	20	—	קלעט
32	—	30	—	קימטל
22	—	20	—	עליס
26	50	26	50	ספירטוס פראטעט פיר 10.000 ליטער פראטעט

עד ערב ימיו עקב תומתו וקנאתו לה' ותורתו, ובדשן תרוה
גפש משכיל ומבין, בן מהספורים הנעימים המושכין לבו של
אדם וכן מדברי נועם הן ושכל טוב במקראי קודש ואגדה,
הנמצאים למרבה. מלבד רשימה גדולה מכל ספריו הנדפסים
כ"ק אשר השאיר אחריו בכל מקצועות התורה ולא יצאו עדיין
לאורה.

יצא לאור על ידי ובמחיר ארבעים נ"ק ישיגנה כל דורשה.

אליעזר מארגאשיש.

וזאת כתובתי.

LEISER MARGOSCHES Buchhändler

Fuhrmańska - Gasse 8. Lemberg.

ושאבתם מים בששון

לאחינו בני בריתנו אשר הוכיחם ה' במרעין בישין ר"ל
והרופאים יגורו עליהם ננסוע אל אחד ממקומות הרחצה לשאוב
ממעייני הישועה הנני קורא בקול דובר מישרים ושוחר טובתכם:
מה לכם לשחות מי שיחור אמנה ופרפר הלא מקור נפתח לכם
קרוב אלינו, לא נפלאות ולא רחוקה מכם התרופה במי מעינות
הרחצה

„וויסאווה“

אשר כל יוצקי מים על ידה כוס ישועות ישא ובשם ה' יקרא
„אמר ה' ורפאתיו“. פי המדבר אליכם לא יכזב ולא ישקר
באמונתו לא יחניף לאיש ולא יבנה בן אדם, אפס לצד הכרה
בטובת המעינות אשר לא פעם ופעמים ראיתי ונוכחתי כי כל
מעין תרופה וכל גבוע תעלה לא אוכל להחריש מהודיע תהלת מי
וויסאווה בקהר, ולהודות לה, רופא היועץ אליה, ולמעין לא
אכזב, כי נפלאות בה. אין חכם ואין רופא כבעד הנסיון. אני
הגבר ראה עני' תחי' הסובלת מתחת השועל (הוסטען) זה
שנים רבות ונכד עת אשר התקפנה המחלה ולא תחן מנחה.

תמהר כדה אל השוקת ושב ורפא לה. גם בעת החורף אשר חרבו
דללו מעינות המינעראליען ועלימו יתערם שגג, אז גם הפלאשען
החתומות ירווה נחת ומדי שתה תשתה צלוחית אחת ושתיים תשאף
רפואתה אל קרבה ומוח עצמותיה ישוקה, יסורו ממנה כל פגע
ונגע ותשב לאתנה לירחים ומועדים, זאת מבשרי חיותי ועלי
להגיד יקר שבת מי המעין המלח (יאזעפס קוועללע) אשר בחנתים
ונסיתים ולהללנה בשערים כי רפאות תעלה לה ומקורה יהי ברוך,
רפאות תהי לנשר המדוכאים באחת המחלות הנאמנות ושקוי
לעצמותיהם; לא נופר ממעין הזה גם יתר המעינות המועילים
לחתר לאיש נגעו ומכאובו, אשר פי הפראפסורים המומחים בעירנו
מלא תהלות ותשבחות יחלימו עליהם אומר כי כחם כח נפלא,
אך יותר מזה אוכל להעיד על פעולת המעין הרופאת הנאמנה
בעה"י למחלות כלי הנשימה, מחלת השממון והתמהון (שוויינר-
זוכט) עכור הקנה (קעהלקאפף) או שקראפד, כן בחלישות כלי
העגול החזה והקיבה, ורובי דם הטחול המביא לידי ירקון ורוזן,
ואמו כרופא אחשוב ואיזוד? גם אויר המקום ההוא יתר שאת
לו בטהרתו ונקייתו, כי הרי ברוש ותרחר יסובבוהו אשר יפחו
חיים יזלו בשמים באף יושבי המקום ההוא, חלב בהמה ומי הרב
צאן (מאדקען) ישתו די וחותר, וכבר הוכנו בתים רחבי ידים
למעון וכל צרכי אוכל נפש ולא יאמר אדם צר לי המקום לשבת
פה, כתי האמנאות והצנורות בסדרים טובים ונחמדים, וביחוד
במצא בית ארוחה ומזון דכולא ב"י בכל אופני ההרוחה והסדרים
ובכשרות גדול אין כל דבר חסר לבאים לבקש גהה, וכך הצריך
ראותו דבר בעיניו יראה ולבבו ירחב וישמח.

קראקא בחודש סיון הלא מקורי מים חיים בוויסאווה לפ"ק

אברהם גינצלער